

דברים שאמר מרן הגאון רבי יהושע איזנשטיין שליט"א

ראש ישיבת יד אהרן

לרגל המצב הקשה השורר בארץ הקודש

אנו נמצאים במצב קשה ביותר. זוהי עת צרה עבור כלל ישראל, כל ההרוגים, הפצועים ואלו שנלקחו בשבי, זה איום ונורא. ה' ירחם על כולם ויושיע אותנו מידם. עלינו להתבונן בדברים, ולראות את התייחסות הנכונה למצב.

היסוד הראשון שצריכים לדעת, הוא מה שאמרו חז"ל שהקב"ה 'איסתכל באורייתא וברא עלמא'. כל דבר שנמצא בכריאה כתוב ומרומז בתורה הקדושה, וכן הנהגת הכריאה במשך כל הדורות רמוזה בתורה. הכל נכתב ונרמז כמעשה בראשית, כפרשת האזינו, כמעשי האבות הקדושים ועוד. עלינו לראות ולהבין מהו השורש בתורה לכל מה שמתרחש כעת, מהי התייחסות לכך ומה מוטל עלינו לעשות לאור המצב.

כלל ישראל, במשך הדורות הוצרכו לעבור ארבע גלויות. בבל, מדי, יוון ואדום. אולם גלות ישמעאל לא נזכרה בתוך ארבע הגלויות (לפי חלק מן השיטות), וכבר מקשים על כך (המהר"ל בספר נצח ישראל ועוד), מדוע גלות ישמעאל אינה נכללת כאחד מארבע הגלויות.

מוהר"ח וויטאל בפירושו (עץ הדעת טוב) על ספר תהילים (פרק קכד), מבאר את הענין כך: גלות ישמעאל אינה כלולה בתוך הגלויות, משום שהיא גלות נוספת על הגלויות ושונה מהן במהותה. בספר דניאל נמנו הגלויות במשל ובדמיון לחיות מסוימות, ואילו לישמעאל ישנה מהות אחרת. ישמעאל אינו דומה לחיות שנמנו שם אלא הוא בגדר 'פרא אדם'. לישמעאל יש זכות אבות שהלא הוא בנו של אברהם אבינו וכן עומדת לו זכות המילה, ולכן יש לו סיעתא דשמיא וכוח מיוחד להצליח בדרכו, יעו"ל בדבריו שהאריך לבאר את ד' הגלויות וגלות ישמעאל.

עוד מוסיף מוהר"ח וויטאל, ומביא מפרקי דר"א, שגלות ישמעאל תבוא לאחר גלות אדום, והיא תהיה הקשה שבכל הגלויות*. בגלות ישמעאל יהיו צרות קשות ומשונות עד שיגיעו כלל ישראל לייאוש מוחלט מקושי הגלות ויבינו שאין בידנו להועיל מאומה, כי אם לזעוק לה' שיושיענו. בדבריו כתב עוד: 'ואם כן אנחנו לא נדע מה נעשה ואין לנו תקווה אחרת זולתי שנבטח בשמו הגדול יתברך שיושיענו מידם², וזהו אומרו עזרנו בשם ה"'. ויעו"ל בדבריו באריכות.

בימינו אנו רואים ומבינים בחוש את התגלמות הדברים, ודבריו של הרח"ו מתקיימים במלואם. אנו מוקפים כל העת באויבים ממדינות ערב שמנסים ללא הפסקה לפגוע בנו ולכלותינו. יש להם יכולות צבאיות אדירות שאם ישתמשו בהם כולם יחד, לא נוכל להם בשום צורה טבעית. ההתמודדות מול הטרור מראה לנו עד כמה גלות ישמעאל היא קשה ואכזרית, ומכל זה עלינו להגיע להכרה שאין בידנו מה לעשות כדי לעצור את המצב. ובעקבות כל מה שקרה כעת, מתחילים כבר להרגיש את קושי הגלות ואת הזעקה להקב"ה - מתוך הכרה שאין בידנו להינצל מהם בדרך הטבע.

כאשר קמה המדינה, הרעיון שעליו ביססו את המדינה היה כזה: הציונים כפרו בהשגחת ה' ואמרו שהשואה באה כי לא היה לנו צבא שיגן עלינו והיהודים הלכו 'כצאן לטבח'. עכשיו אנו מקימים מדינה ויהיה לנו צבא חזק שיגן עלינו, וכך לא יוכלו עוד להתנכל לנו. הצבא יגן עלינו! האווירה הזו השפיעה ומשפיעה מאוד על כל אחד מאתנו. אנו מסתובבים בתחושת ביטחון, שאין סיבה לפחד משום שהצבא מגן עלינו.

אולם ככדי להינצל מגלות ישמעאל, התחושה הזו צריכה להתבטל לגמרי, וזה יקרה כאשר גלות ישמעאל תהיה כה חזקה וקשה, וכולם יכירו שאין שום דרך טבעית להינצל ממנה. העצה היחידה היא לבטוח בה'. או אז תבוא הישועה.

במלחמת ששת הימים, כאשר קמו עלינו האויבים, המצב היה נורא ביותר. כולם היו בטוחים שהאויבים יכלו אותנו חלילה, והכינו כמות אדירה של קברים כדי לקבור את כל ההרוגים! בתקופה הזו כולם הבינו עד כמה המצב חמור, והאווירה הכללית היתה שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים. ואכן זכינו לישועה גדולה ולניסים עצומים במלחמה הזו, וזה הביא להתרוממות גדולה והודיה לה'.

אלא שמיד לאחמ"כ הכל נהרס כידוע, כאשר הכחישו את ההשגחה והניסים ותלו את הכל בכוחו וגבורתו של צה"ל. בהמשך הדרך ראו כולם בחוש עד כמה זה פגע בנו וכמה המשכנו לסבול מגלות ישמעאל, והתקווה שתלו בצה"ל נמוגה ונמסה.

אך מה יקרה אם נגיע להכרה ברורה שאנו מוקפים באויבים גדולים מכל הצדדים; הם יכולים לכלותינו בכל רגע ואין שום תקווה מולם. או אז יגיעו להכרה שאין לתלות תקווה בצה"ל כלל וכלל, שאף להם אין שום דרך לפעול לפי דרכי הטבע, כולם יודו שהכל בידי שמים ואז תבוא הישועה.

א. לשון הפרקי דר"א (פרק ל) 'משבעים לשונות שברא הקב"ה בעולמו, לא שם שמו לאחד מהם אלא לישראל. הואיל והשוה הקב"ה שמו של ישמעאל לשמו של ישראל, אי מי יחיה בימיו, שנאמר אי מי יחיה משומו קל'.

ב. לשון הפרקי דר"א (פרק לב) 'ולמה נקרא שמו ישמעאל, שעתידי הקב"ה לשמוע בקול נאקת העם ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, לפיכך נקרא שמו ישמעאל שנאמר ישמע קל ויענ'.

אנו חיים בתוך גלות ישמעאל, וצריכים לעקור מליבנו את העבודה זרה' הזו שבוטחים בכוחו של צה"ל. כל זמן שבוטחים בכוחנו לא נוכל להוושע מגלות ישמעאל! עלינו להכיר בכך שאין עוד מלבדו! הכל בידי שמים וכל מה קורה עמנו מושגח בהשגחה מיוחדת מלמעלה. כמובן שצריכים גם לפעול בדרכי השתדלות, חייבים להילחם בכל האמצעים ולפעול ככל הניתן, אבל אסור לבטוח כלל וכלל בכוחנו וגבורתנו. הישועה מגלות ישמעאל תלויה דווקא בכך שנכיר שאין בכוחנו לפעול, והכל תלוי אך ורק בידי שמים.

ובנוגע לתפקידם של בני הישיבה בעת הזאת, צריכים לדעת שאנו במצב של סכנה גדולה, ובזמן סכנה צריכים את זכות התורה שתגן עלינו. וודאי שלא ניתן להסתובב ולטייל כעת אלא מוכרחים להתחיל את זמן חורף כדי שזכות התורה תעמוד לכלל ישראל. במידת הצורך, לאחר שבס"ד תחלוף הסכנה, יש לשקול לעשות משהו על מנת להשתחרר ולנוח, אך לעת עתה חייבים לשבת וללמוד.

לכל אדם ישנם כוחות עצומים שאינו מודע אליהם, אך בשעת סכנה הכוחות מתעוררים והאדם יכול לפעול ולעשות הרבה יותר ממה שחשב לעצמו, כפי שראינו בתקופת השואה ובשאר עתות צרה. עלינו לגלות כעת את הכוחות שלנו ולמלאות את תפקידנו למרות הקושי שבדבר. אנו לא הולכים לצבא להילחם משום שאנחנו חיל ה' שאינם יוצאים למלחמות. ובתור חיל ה' עלינו להיות שקועים בלימוד, לקבל עלינו עול תורה ולא להתעסק בדברים אחרים, ולזכור שאין עוד מלבדו.

ככל שנתחזק בהכרה הזו, נפנה בתפילה להקב"ה ונכיר שהכל תלוי בידי שמים ואין לבטוח בשום דבר אחר, נזכה לראות בישועת ה'.

לתועלת המעיינים נצטט כאן את דבריו המלאים של מוהר"ה זויטאל בפירושו לספר תהילים:

תהילים פרק קכ"ד: "שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל. לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם. אזי חיים בלעונו בחרות אפס בנו. אזי המים שטפונו נחלה עבר על נפשנו. אזי עבר על נפשנו המים הזידונים. ברוך ה' שלא נתנו טרף לשיניהם. נפשנו כציפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו. עזרנו בשם ה' עושה שמים וארץ."

עץ הדעת טוב: "שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו וכו'. כבר ידעת כי הגלויות אינם אלא ד'. בבל ומדי ויון ואדום. אבל עוד עתידין ישראל להיות באחרית הימים בגלות ישמעאל כנזכר בפרקי ר' אליעזר ובמדרשי רז"ל ובס' הזוהר סוף פרשת לך לך ובענין משא דומה וכו'. ושם בפרשת לך לך אמר כי ישמעאל להיותו בן אברהם ונימול נקרא אדם ולא אדם גמור מפני שמל ולא פרע, אבל שאר ד' הגלויות הן משולות אל החיות כנזכר בספר דניאל.

והנה דוד ע"ה נתנבא ברוח הקודש במזמור זה כל מה שישראל עתידין להיות בגלות הנזכרת. והנה בהיות ישראל בגלויות הארבעה הם עתידין לומר לולי ד' שהיה לנו נא. כלומר עתה בד' גלויות אלו היינו אובדין לגמרי כמו שכתוב אחר כך אזי חיים בלעונו וכו', וסרס את המקרא כאילו אמר יאמר ישראל לולי ד' שהיה לנו נא. רוצה לומר עתה באלו הד' מלכויות.

אבל עוד יש גלות חמישי אחרון לכולם וקשה מכולם והוא גלות ישמעאל הנקראת פרא אדם כנ"ל ואינו נמשל אל החיות, ואז יאמרו ישראל באופן אחר, והוא לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, כי להיותו אדם לסיבת היותו בן אברהם ויש לו זכות אבות כמו שמצינו שאמר 'לו ישמעאל יחיה לפניך', וגם יש לו זכות המילה, כי גם לסיבה זו נקרא אדם ולכן גלותו תקיפה משאר ד' מלכויות. וכמו שאמר רז"ל כי לכן נקרא ישמעאל על שעתידין ישראל לצעוק צעקות גדולות בימי גלותו ואז ישמעם קל ויענם.

ולפי שאר האומות תמיד היתה בהם ממשלה על שאר אומות, ולא כן ישמעאל שתמיד היו ערביים שוכני אהלים ומדברות ואין להם עסק עם זולתם. אלא נמשלים לליסטים היוצאים ומקפחים בני אדם וחוזרין לאהליהם וכמו שכתוב והוא יהיה פרא אדם ידו בכל וכו' ואח"כ עתידין למלוך על העולם ועל ישראל. לזה אמר בקום עלינו, על דרך מה שנתבאר בספר הזוהר על פסוק ויקם מלך חדש דבקדמיתא הוה שפיל מכל אומיא והשתא קם למלוכה, וביאר את אשר יאמרו אז ישראל בגלות ישמעאל שקם הערבי ההוא נביאם משפלות גדול לרום מעלות כנודע.

וזה אשר יאמרו אז לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם שהוא ישמעאל, אזי חיים בלעונו וכו' כלומר אזי בזמן זה הגלות הה' הוא משונה מכל מה שעבר. כי אז חיים הם רוצים לבלוע אותנו, על דרך ותבלען השבלים וכו' ולא נודע כי באו אל קרבנה וכו'. כי חס ושלוש בחרות אפס בנו רצונם למחות שם ישראל מתחת השמים כדמיון הדבר הבלוע שאין מציאותו נודע כלל וכאילו לא היה כנזכר. וזהו אומרו אזי חיים בלעונו וכו'. מה שאין כן בד' גלויות הראשונות אשר אזי המים שטפונו וכו', כי גלותם יותר קל והיינו אז דומים למי ששטפוהו המים וגופו קיים ולא נבלע לגמרי.. כי אז הנחלה והכאב לא עבר אלא על נפשו ולא על הגוף, מה שאין כן בגלות ישמעאל אשר בלעונו חיים בהיותנו בגוף ונפש מחוברים יחד. וביאר מהו ענין ההפרש הזה ואיך תחילה לא היה הנחלה והצער אלא על נפשנו ולא לגופנו. ואמר אזי עבר על נפשנו המים הזדונים הם שאר האומות הנקראים מים הזדונים כנזכר בספר הזוהר פרשת פנחס ופרשת ויקרא בענין ניסוך המים שבחג.

והנה כל כוונתם היתה להמיר דת ישראל שלא יעסקו בתורה ולא יקיימו המצוות כנודע בזמני השמד ח"ו. והנה זה היא נחלה לנפשנו לא לגופנו כי לא היתה כוונתם אלא על הנפשות לבד להוציאם מן הדת, אלא שמזה היה נמשך לנו היזק אל גופנו שהיו הורגים אותנו כשלא רצינו להמיר דתנו. ועל ידי כן אדרבה הקדוש ב"ה היה מרחם עלינו. וזהו שכתוב ברוך ה' שלא נתנו טרף לשיניהם. וכמעשה דדניאל על התפילה ודחנניא מישראל ועזריה על דלא פלחו לצלמא וכאלה רבים בצדיקים פרטיים. ואף גם בכללות ישראל לא עזבנו הוא יתברך ולא נתנו טרף לשיניהם והננו קיימים יען ראה כי כוונתם להעבירנו על תורתו ומצותיו ותקנתו קלקלתו. ומה שבקשו לטרף נפשנו ולהמיתם בסוד הרשעים בחייהם קרויין מתים לא נתנו טרף לשיניהם. מה שאין כן בגלות ישמעאל שהם רוצים להרוג נפשות וגופות ולכלות הממון של ישראל ולבולעם חיים ולא להשאיר להם שורש וענף. גם ירמוז אל המים הזדונים הטמאים שהיו מזין כומרי אדום על ישראל והיו ממירין אותם על כרחם באונס. וזהו אומרו אזי עבר על נפשנו כי לא העברנום אנחנו מרצוננו. ולכן כיון שאנוסים היינו ריחם ד' יתברך ולא נתנו טרופים בין שיניהם לעולם. כי אחר שכבר טרפו אותנו בידיהם כנזכר, אמנם לא גמרו לטרוף אותם גם בין שניהם כי אז לא היתה לנו תקוה חס ושלוש. וזהו ענין האנוסים מספרד ומפורטוגל שחזרו לדת ישראל לאלפים ולרבבות ויצאו מתחת ידם ולא נשארו גוים אבודים ביניהם תודות לד'.

מה שכתבנו בגלות ישמעאל שעתידין להצר את ישראל צרות קשות ומשונות לא נראו כמותם כנ"ל בשם רבותינו ז"ל שלכן נקרא שמו ישמעאל, ואם כן אנחנו לא נדע מה נעשה, ואין לנו תקוה אחרת זולתי שנבטח בשמו הגדול יתברך שיושיענו מידם, וזהו אומרו עזרנו בשם ד' וכו', כלומר סיבת בטחונו בו יתברך הוא, לפי שהוא אשר עשה את השמים ואת הארץ, ונודע כי לא בראם אלא בשביל ישראל שיקיימו את התורה כמו שאמרו רבותינו ז"ל על בראשית ברא וכו' בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית וכמו שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וכו'. ואם כן מוכרח הוא שיעזרנו מידם ויגאלנו גאולה שלימה העתידה במהרה בימינו כדי שיהיה קיום לשמים ולארץ כנזכר, כי אין להם קיום זולתי על ידי ישראל.